

370
2

80855

საიუბილეო კომიტეტის
გამომცემლობა

№ 68556

2-37

270
058
მს
სპ. 63.
სპ. 63.
სპ. 63.

Handwritten signature

აკაკის
საიუბილეო
კრებული

~~საიუბილეო~~ 1937

== ელექტროგრაფია ==
== მ. ლ. კიკნაძის ==
== ტფილისი ==
ნიკოლოზის ქ. № 6.
== 1908 ==

1908

შინაარსი:

1. სამშობლოდან — ია. ეკლამისა	7
2. ფშავლის შემოთვლილი ლექსი — თ. რაზიკაშვილისა	11
3. ლექსი — კორტოხასი	12
4. ლექსი — დ. თომაშვილისა	13
5. აკაკი, გინაზდენ! — ა. ცაგარლისა	15
6. აკაკი და «მსოფლიო გოდების» ბეჭედი — ა. ხახანაშვილისა	17
7. ლექსი — დუტუ შეგრელისა	19
8. ლექსი — ცენტერაძისა	20
9. ლექსი — ი. ევლოშვილისა	22
10. აკაკი წერეთელი შოთახა ხოზოვს — ი. ფანცხავასი	23
11. ლექსი — ა. შანშიაშვილისა	25
12. მყინვარი — სვ. ყიფიანისა	26
13. ლექსი — დარიასი	29
14. სინათლისკენ — ანატასია ერისთავ-ხოშტარიასი	30
15. ლექსი — ვ. რუხაძისა	32
16. ლექსი — შ. ნავთლუღელისა	33
17. ქართული ბეჭედი იალბუზი — ი. გოგებაშვილისა	34

18. მწარე მოგონება — ს. მერკვილაძისა	40
19. ლექსი — გ. ნუციძისა	45
20. კრიტიკული ესკიზი — ი. გამართეფისა	46
21. ლექსი — ლ. კატოძისა	48
22. მოგონება — ივ. ბუჭურაუფლისა	49
23. პოეტი — შ. მღვიმელისა	52
24. ლექსი — ი. მჭედლიშვილისა	54
25. ლექსი — კ. გულიაშვილისა	55
26. გვგასეული კომედი — იასონ წერეთლისა	56
27. ლექსი — კ. კვინიხიძისა	59
28. ლექსი — კ. მაყაშვილისა	60
29. ექსპრომტი — პასიკო დორ—სა	62
30. ლექსი — გიორგი ქიზიყელისა	63

სამშობლოსადმი...

რძნობით აღესილი, ოცნებად გადაქცეული ვზივარ ჩემ მარტო-ხელ ოთახში — შორეულ რუსეთის ერთ-ერთ გადაღუპულ ქალაქში — და გონების თვალთ გამოგყურებ შენ, ჩემო პაწია, მაგრამ ტურფა სამშობლოც!

სევდა მკლავს უშენოს!... შენი მზე ვეღარ მათბობს, ვერ მახალისებს! რომ იკადეროგორა ცივა აქეთ, როგორი დაბეჩავებულია აქაური ბუნებაც, ცხოვრებაც, ხალხიც!? გავერანებულ ყინვას გაუთოშავს, შეუკრავს, გაუფიცრავს აქაურობა... ვინ, ვინ დაჰკრა პირველად ბარი ამ დამზრალ მხარეს, ვინ ჩაუყარა პირველი საძირკველი აქაურ ძალ-მომრეობას, ხალხთა აქაურ ძალ-მოსილებას?!

— ვინ?

— დროთა ბრუნვამ, ჟამთა ვითარებამ!

ამავე დროთა ბრუნვამ, ამავე ჟამთა ვითარებამ დაგაძაბუნა შენც, ჩემო თვალის სინათლეც, „ცნ-ფირუზ, ხმელეთ-ზურმუხტო, ჩემო სამშობლოც!... თავ-გზა აგირია, მანდილი, მოგხადა, გაუღბობებელ ყინულთა გროვის... და დღევანდელ ტევრთა შემაყურებელი გაგხადა. შურმა და მტრობამ გული მოგიკლა, ხელთა და რწმენამ მოგატყუა... ოდესღაც ქედ-მაღალი და შეუპოვარი კაპასი დედნაცვლის ობოლ გერად გადაგაქცია!

შევ და უკულმა ის დღე და საათი!

სისხლისგან დაცლილმა, დამცირებულმა, ჯან-ლონე გამოლევულმა თავი მისდევ შენ მოამაგე კავკასიონის! კალთაზე და მიიძინე... მიიძინე სასოწარ-

კვეთილების ძლითა, მიიძინე ისე მკვდრულად, როგორც დაიძინებს ხოლმე ნაცემ-ნაგვემი, უმღვთოდ ნამუშაიარი მონა უსახსრობისა — უსიზმროდ, უოცნებოდ!...

ტყვილად მოსჩქეფდენ წყალნი შენნი მთა-კლდეებიდან; ტყვილად მოჰქუხდენ ჩანჩქარები მწვერვალებიდან; ტყვილად ყვაოდენ ველ-მინდორნი ტურფად, საამოდ; ტყვილად დაჰქროდენ ქარნი შენნი აღმა და დაღმა; ტყვილად შფოთავდენ ტყენი შენნი უღრან-უევალნი; ტყვილად გმინავდენ ხე-ხუცები ძაძით მოსილნი!

დაღლილ-დაქანცულს აღარაფერი არ გიფრთხობდა მკვდრულ, მაგარ ძილსა!

— ძლივს არ მოკვდაო! გაიხარეს ყველა იმათ, ვინც შენ სიკვდილს მოელოდა და ფერხული ჩააბეს. დაივიწყეს შენი ამაგი, შენი მასპინძლობა, შენი ადამიანური და დედაშვილური მოპყრობა. სვავებივით წამოიშალნენ საბუღრებიდან და დაგიწყეს კორტნა, გულ-მკერდის წიწკვნა: აღარ რცხვენოდათ არც შენი ღვაწლ-მოსილი ჰალარისა, აღარც შენი ხავს მოდებულ ციხე-კოშკებისა, აღარც შენი კულტუროსან ტაძარ-გალავნებისა! გაგთელეს, გაგანადგურეს, სახელი შენი ამოშალეს ცოცხალთა წიგნიდან... თვით შენმა შვილებმაც კი ზურგი გაქციეს და სხვის ბუზმენტებზე გადასცვალეს შენი ამაგი!... უკეთურნი!!

შენ-კი კვლავ გეძინა! ათასში ერთხელ აღმოგზდებოდა ხოლმე ოხრია უიმედობისა, კენესა მწუხარებისა, მაგრამ ეს კენესაც აღარავის აღარ ეშმადა: დამფრთხალნი, დაქნიებულნი შვილნი შენნი სხვის მონობაში, სხვის ვედრებაში ატარებდენ ღღესა და ღამეს და...

სხვა იგიც გვიმღერდა ყალობად, გვართობდა ცბიერის ალერსით... გვათრობდა, გვაბრუებდა...

ცილუბოდით! მაგრამ...

მადლმა შენგნით დანათესმა, ნიჰმა შენგნით ძუძუ-ნაწოვნმა, სევდამ

შენგნით განაწონებზე და ბოლმამ შენ გულში დანაგუბებემა წარმოშობა კაცი იგი, რომელმაც ხმა ჰყო ხმითა დიდითა :

— „არ მომკვდარა, მხოლოდ სძინავსო!“ ხმა ესე მოედო შენ გულ-ჩათხრობილ მთა-ველებს, ატეხილ ქალებს, დასერილ ხევ-ხუვებს და შეირხნენ, შეიშმუშნნენ!

ჩვენ კი გვეუცხოვა .. გაგვეცინა... გაგვიკვირდა!... გარეშეთაც სიცილი დაგვაყარეს...

მაშინ კაცი იგი დადნა წმინდა გრძნობად, იქცა ტანჯულ გულად თავისის მშობლისა, შედგა ტრფობის მთაზე და მოჰყვა სიმღერას, სიმღერას სევდიანს, ტკბილს, ზე-აღმტაცს, მშობლიურს, დაუსრულებელს ..

სული ჩაედგა შენ ველ-მინდორს; ამეტყველდა შენი, — ჟამთა — სიავის გამო, — ხავს-მოდებული ციხე-კოშკები, მამა-პაპათა აჩრდილებმა დაიწყეს მოთქმა-გოდება ტიალად შეთენილ ტაძართა ნანგრევებში...

გული გვიპოვეს ჩვენც ამ ხმებმა!.. შეგვრცხვა ჩვენი მონად ყოფნისა... მოგიახლოვდით, ყური დაუვადეთ შენ მაჯის ცემას...

წინ მოგვიძღოდა კაცი იგი... შენი მგოსანი!

ვარდ-ზამბახებმა გაულიმეს მლალადებელსა, ყვაილებმა გადაუხსნეს თვისი ლამაზი გულ-მკერდი და უძღვნეს ნექტარი სიცოცხლისა შენდა სამკურნალოდ.

უფრო აღფრთოვანდა მგოსანი! სასიცოცხლოდ რომ მოგაბრუნა, მქუხარე ჰანგებად გადაიქცა! .. გრძნეულის ხელით მან მობოჰა ჩვენი გულის ძაფები, დასწნა და ჩამოქნა იგინი თავისს *ჩანგის სიმებად... ჩანგი იგი საწირავად თავს შემოგავლო და თან სიხარულის ცრემლები დაგაფრქვია. ცრემლმან მისმა მოგბანა ჰრილობანი, სიმღერამან მისმა კვლავ გაგაამაჟა, კვლავ თავისუფალი ცხოვრება მოგაწყურა...

დიდება, დიდება თავისუფლებას!!

სიპართლე იმარჯვებს, ბურუსი იფანტება... შენი მგოსანი შარავანდე-
დით იმოსება!...

აცა! დაფრთხენ, დაიხაფრნენ შენი მტერნი. აქა იქ დარჩენილ წყვილი-
დებს-ლა ეფარებიან. ოხ, რა გველურათ ილიმებიან?! მაგრამ ნულარ გეშე-
ნის, ჩემო ყველაფე! შენი მზე უკვე ამოდის!

ჩვენ გამოვეფხიზლოდით, შენც გამოცოცხლდი... ჩვენი ერი ლიტანიობს!!
ვაშა, მამულიშვილებს!!...

ია ეკალაძე

ენაცვლე, ბერო, მინდიაე,
 მუზლი გამოგყვა მგლისაო,
 გამბედაობა ვეფხვისა,
 შორს ჰკრეტა შავარდნისაო,
 გული კი სიყვარულითა
 მგზნებარე ქვეყნისთვისაო!

მარტოკა ჩახველ ომშია,
 თან მადლი ჩაგყვა ღვთისაო,
 ჩამოგყვენ ორნი თუ სამნი, —
 სურვილი ჰქონდათ ცდისაო,
 არ იმჩნევთ მარტო ხელობას —
 შეუქ-გეფინებათ პირსაო;
 მალლა გეჭირათ ალაში,
 არ დაგიშვიათ ძირსაო,
 ელვის ფრად ამოდოდა
 ხმა თქვენის ფრანჯულისაო!

რა უყუე ამხანაგები,
 სად დაგრჩნენ ბრძოლის ველზედა?
 — მოლაღულეებმა ომითა
 მშობელი ქვეყნის მკერდზედა,
 სამუდმო მოსასვენო
 ჰპოვეს გმირების გვერდზედა!

თმა-წვერით ვერცხლად ქცეულო,
 გვიმღერი განთიადზედა,
 ჩვენც შენით მოხიბლულებსა
 თვალი გვიჭირავ შენზედა,
 ნუ ჩაგვიჭრები, მნათობო,
 დღეს ნუ შეგვიცელი ბნელზედა!

თ. რაზაკაშვილი

*
* *

იბნეღეში, ვით ლამპარი,
ეკლიან გზას გვინ თებღი.
ძმობასა და ერთობასა
გულ-ახღიღად ჰქაღაგებღი.
საპირადღო უარჰყავი,
შენს სამშობღლოს მტღათ დაეღე,
მოსარჩღობა დასჯიღ ხაღხის
თავზე იღეღ და გაბეღეღ.
მშიერ-მწყურვალს ხელში კაღმით
ღამე ხშირად გითეღია,
თავგანწირვით სამშობღლოსთვის
ტანჯვა, შრომა გიწეღია.
სოფელმა ვერ მოგისყიღა
ვერც ჩინით და ვერც ფულით.
შენ სამშობღლოს სიყვარულმა
ვაგიტაცა სულით, გულით!
ენა ბასრი, პირწყღიანი,
მოსაუბრე, ლმობიერი,
უბორღოტღო წმინღა აზრის
გამომთქმელი, გონიერი,
მეღგარ შრომით მიზნისაკენ
მიღიღიღი ქეღღუხრელი,
შრომის ნაყოფს მოესწარი,
გახღი ქვეენის საყვარელი.
ვაშა, ვაშა შენსა სახელს
და შენს მშობღელს პატიოსანს!
ვაშა ერსაც, რომ იღღეღა
ქვეენისათვის შენებღ მგოსანს.

კორღოსა

* *
* *

ითა უუქურა წყვილადში,
ობლობდი, მარტოხელობდი,
დარაჯად უღექ ქვეყანას,
მოვაჟაკობდი, ქველობდი ;
დაკარგულ სატრფოს ძებნაში
ავთანდილ-ტარიელობდი,
ტკბილ-ქართველობდი თავითვე,
მუსიკობ-რუსთაველობდი !...

ჩვენის წარსულის მოწმობით
აწმყო დარღს გაიქარვებდი,
მყოზადს იწვევდი ოცნებით,
მითივე გაიხარებდი ;
მახვილი კალმის წყერითა
ქვეყნის მტერს ასამარებდი,
უხმობდი დედას ქართლისას,
ანიწებ-ათამარებდი !...

მშობელი ქვეყნის ვარამი
უბით რომ გიტარებია,
ვით წალკოტს ნერგი დაგირგავს,
გიზრდია გიხარებია ;
სამშობლო—ხატსა, ქვეყანა—
სახატეს გიდარებია,
თვით წმინდა სანთლად ნთებულხარ,
გიციმციმ-გიდარებია !...

ნამაგარი ქვეყნისთჳის
იღუმალ განაზრახვეი,
მესაიდუმლობ . ერის გულს,

მისგანვე ნარწევ-ნარხევი !
აჰა, იხილე ნაყოფი,
შენგანვე ნამუშავევი :
შობილმა მშობელს მიუძღვენ
გრძნობა-ფიქრთ ნაკარნახევი !...

—
აგყვავებია იმედი,
„გმირებს უყვიის ნალარა !...“
არა თუ შენი, მოხუცო,—
მტრის გული იჭემა დალარა !...
მეც, შენსა მოჩილს, მოწაფეს,
რომ გული დამწყდეს აღარა,
ნება მომეცი დავდაფნო.
ეგ შენი წმინდა ჰალარა !... .

დ. თომაშვილი

აკაკი, გიხაროდენ!

მ უკანასკნელ წლებში ყველა „ერთობას“ გაიძახიდა სიტყვით, და საქმით კი, როგორც წინათ, ეხლაც ჩვენი საზოგადოება ისევე დაქსაქსულია, დაქუცმაცებულია, დასებათ და ჯგუფებათ დაყოფილი და ერთი მეორესაგან განცალკევებული, როგორც წარსულში, და ეს იყო ყოველთვის ჩვენი ისტორიული ჭირი და ვარამი. თემათ და თემათ დაყოფილი საქართველოს ხალხი ერთმანეთს ებრძოდა, ამას აღევდა თავის ძალ-ღონეს და ამითი თავის თავს ჰლუპავდა, უმეტეს გარეშე მტრებისა...

აკაკიმ თავის ნაწერებში „ერთობის“ იდეალი განახორციელა და სული ჩაუდგა: იმისთვის არ იყო არც იმერეთი, არც კახეთი, არც სამცხე, არც რაქა და სხვანი,—იყო მხოლოდ **ერთი საქართველო**, და მგოსანი ნახევარი საუკუნე ამას თავს ევლებოდა და დასტიალებდა, როგორც არწივი თავის წიწილებს, და თანაც მოსთქვამდა და ზედ დამღერდა მშვენიერი ლექსით ხან „გლოვის ზარის“ კილოზე და ხან „ძღვევისა“ გალობისა გალობით. „ერეკლე“, თუ „თორნიკე“, თუ „სოლომონ დიდი“, თუ „როსტომ, რაქის ერისთავი“ და სხვანი ამერ-იმერნი ყველანი იგივე ქართლოსიანი იყვნენ, სულ ერთი ჯურის, მოდგმის და ტომის, ერთი ქართველი დედის ღვიძლი შვილნი იყვნენ იმის თვალში, სულში და გულში და სულ ერთ ქართველ ერს შეადგენდნენ.

ეხლაც, ნახევარი საუკუნის დღეობის გამო დღესსწაული აკაკის პატივსაცემად გამართული აღმოსავლეთის საქართველოს დედა ქალაქში, თბილისში, მოასწავებს იმავე „ერთობას“ ამერ-იმერისას. ღმერთმა ინებოს, რომ

დაფნის გვირგვინით შემკულის მგოსნის იდეალი „ერთობისა“ შეიქნას წინამორბედი ჩვენი ერის გაერთიანებისა, ძმობისა და სიყვარულისა, და მთელმა ერმაც განახორციელოს ეს ერთობა თავის ცხოვრებაში, სარწმუნოებაში და აზროვნებაში თავისი ენით, სწავლა განათლებით, ხელოვნებით, მოქალაქობით, ბრძნული განწყობილობით და თანხმობით ერთმანეთთან, რადგან უბედურებამ კაცს ჰკუთვნა უნდა ასწავლოს...

პლ. ცაგარელი

აკაკი და „მსოფლიო

გოდების“ პოეზია

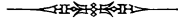

აკაკის მარგალიტივით აწყობილს ქმნილებას ერთი ჰანგი უფრო გაბედულად და თითქმის განუწყვეტლივ დამღერის, უკეთ ეთქვავთ დაჰკენისის. ამ ჰანგს პესსიმისტური ელფერი სდევს, იგია „მსოფლიო გოდების“ მეთოდი, რომელიც გაისმის დასავლეთის და აღმოსავლეთის პოეტთა ნაწერებში. იმ პესსიმისტთა ჯგუფს, რომელსაც ეკუთვნიან მეფე სოლომონებრაელი, ომარზაიამ სპარსელი, ბაირონ ინგლისელი, ლეოპარდი იტალიელი და სხვანი, უერთდება თანამედროვე ჩვენი პოეტი. ამ დიდებულს მგოსანს, უკმაყოფილო მწერალთა მსგავსად შესისხლხორცებული აქვს განსაკუთრებით სალირიკო პოეზია და თვით ღრამა-ეპოსში იგი უცვლელად რჩება გრძობის მოციქულად და მქადაგებლად. თვით სალირიკო დარგშიაც მის ჩანგს ატყდრებს ორგვარი სიუჟეტი: სატირა და ელეგია, კმუნვის და გაკილვის სიმები, ანუ, როგორც თითონ გვამცნებს „ტრემოლში ნალესი ნალველი და ნალვლიანი მწუხარება“. იგი ხშირად ემდურის თავისს ხვედრს, უბედო თავს, მოსთქვამს მწარედ გულის მოღუწებას და ოცნების გაქარწყლებას. გაუქრება რა ნაზმანები „საამური ჩვენება“, თვალწინ გადემოლება „წინაწინი სამშობლოს სურათი. აქ, ამ „სოფლად“ შეუწყნარებელი და შეურიგებელი: დაიარება მარტოკა — ობლად, დეენილი ყველასაგან საქმით და „სატყვიით“. პოეტის გულში ჩასახული „იდეალი ვერსად მოინახა“. წინააღმდეგ, მისმა „ეკლით ნაჩვლტმა“ არსებამ განიცადა ბევრი ტანჯვა: მეგობარმა

ულალატა, სატრფომ სხვაზე გასცვალა, ცხოვრებამ ტკბილი წყაროს მაგივრად მწარე სამსალა შეასვა და ასპარეზი იავარდის მაგივრად ჭინკრით მოუფინა. მოწამებრივმა სვემ პოეტი სასოწარკვეთილებამდე მიიყვანა და გულ-ამოსკენილს ათქმევინა: წარსული აღარ მარგებს, მომავალი მენანებაო. ქვეყნიური ამოაბის შეგნებამ გაუღვიძა სიკვდილისადმი მისწრაფება: „ღმერთსა ვვედრებ, რომ მგღირსოს საფლავში დაძინება, სჯობს სულ განქრეს კაცი, რადგან მტვერია“. ამოაბათა ამოება და ყოველივე ამაო, ამბობს მეფე სოლომონი. პესნიმისტი ლეოპარდი ამასვე განიმეორებს და იტყვის: მე შეენატრი მიცვალეულთ და მხოლოდ მათთან მსურს ხვედრის გაცვლაო. ამათ ბანს აძლევს ჩვენი ხცოვანი პოეტი და დასკვნის გამოცდილი და დაკვირვებული გონების ძალით: „სიცოცხლე არის მონება და სიკვდილი განსვენებაო“. ამ გვარად, დიდებული ქართველთა მგოსანი წარმომადგენელია იმ სალიტერატურო მიმართულებისა, რომელსაც ეწოდება „მსოფლიო გოდების“ პოეზია.

ა. ხახანაშვილი

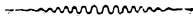

* *
* *

ქ მთანი მყინვარ-იალბუჯის
ცამდე ასულნი, მიუწოდომელნი,
აქ ველნი რიონ-ალაზანისა,
სულის და გულის დამატკობელნი;
იქ ზღვა, მრისხანე, მღელვარ-მშფოთავი,
და საშინელი მისი ღრიალი,
აქ-კი ბულბული, ნაზად მსტვინავი,
და ნაკადულის ტკბილი ჩხრიალი!
აი ბუნება ჩვენის ქვეყნისა,
როგორც საშოთხე, აყვავებული,
და ჰანგიც შენის პოეზიისა,
მისებრ, მშვენიერ და დიდებული!..

დუბუ მეგრელი.

* *
* *

სურ მომკვდარა, არც მოკვდება,
ვინც შობს და ზრდის შენებრ შეილსა,

მას ეძინა, დღეს იღვიძებს,
ფიზილდება და სტოვებს ძილსა!
ყურში ჩასწვდა შენი სიტყვა,
მისთვის იყო მეტათ მწარი,
ნატრობდი და აგისრულდა :
გაღვიძებას მოესწარი !
მოგილოცავ, ამაგდარო !
რომ მან იწყო აწ ადგომა ,
უნაყოფო აღარ დარჩა
შენი ღვაწლი, შენი შრომა !
ემაგ შრომას შეალიე
საუკუნე ნახევარი,
და ბნელაში მოძმეთა გზას
ანათებდი, ვით ლამპარი.
შენ პირადი სარგებლობა
იმ თავითვე უარყავი,
სხვის საწამლოთ არა გშურდა
არც შრომა და არც თვის თავის !
გვერდში უდექ ჩაგრულ მოძმეთ,
მათ ჭირს შენათ ისახავდი
და შენს ფიცსა პატიოსანს,
პატიოსნათ ინახავდი !
სხვებს რომ თვალზედ ცრემლს აშრობდი,
მისთვის ბევრი შესვი მწარე,
მაგრამ შენს გზას არ უმტყუნე

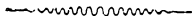
და გვერდი არ აუარე !..
 ვერ დაგღალა მუდამ ბრძოლამ,
 კვლავ მხნე ხარ და კვლად შრომობ
 და მსოფიანი, სპეტაკ წვერა
 ყმაწვილებთან ერთად ომობ!..
 დღეს შენთან ვართ ჩვენ სულყველა,
 შენგან ამგდადებული
 და შენდამი სიყვარულით
 ტკბილად გვიძგერს ყველას გული !
 ყოველ მზრიდგან მოგიგზავნით
 სიყვარულით საესე სალამს
 და თაყვანს ვსცემთ მოწიწებით
 შენს ქნარსა და შენს მკვეთრ კალამს !
 ყველას გვინდა აგიყვანოთ
 და გატაროთ ხელით ნახათ,
 გადგიშალოთ წმინდა ფეხთ ქვეშ
 ჩვენი გული ფიანდაზათ.
 შენზედ ფიქრობს დღეს ყოველგან
 შენი მოძმე, შენი ერი
 და ცდილობს, რომ პატივი გცეს
 შენი ღვაწლის შესაფერი !..

გრ. ცენტარაძე

და გვერდი არ აუარე!..
 ვერ დაგღალა მუდამ ბრძოლამ,
 კვლავ მხნე ხარ და კვლად შრომობ
 და მხტოვანი, სპეტაკ წვერა
 ყმაწვილებთან ერთად ომობ!..
 დღეს შენთან ვართ ჩვენ სულყველა,
 შენგან ამაგდაღებული
 და შენდამი სიყვარულით
 ტკბილად გვიძგერს ყველას გული!
 ყოველ მხრიდგან მოგიგზავნით
 სიყვარულით სავსე სალამს
 და თაყვანს ვსცემთ მოწიწებით
 შენს ქნარსა და შენს მკვეთრ კალამს!
 ყველას გვინდა აგიყვანოთ
 და გატაროთ ხელით ნაზათ,
 გადგიშალოთ წმინდა ფეხთ ქვეშ
 ჩვენი გული ფიანდაზათ.
 შენზედ ფიქრობს დღეს ყოველგან
 შენი მოძმე, შენი ერი
 და ცდილობს, რომ პატივი გცეს
 შენი ღვაწლის შესაფერი!..

გზ. ცენტრაქე

* * *

თა შეთოვლილა, ბარს ნისლი აწევს,
 ქარი სისინებს, ქარი ღრიალებს,
 ყორანთა გუნდი ტრიალ მინდორში
 სამშობლოს გმირებს თავს დასტრიალებს!
 მტლათ დადებულან... სპეტაკი თოვლი
 იმათ მკერდიდამ სისხლს შეიღებავს,
 ცეცხლს გადაუწვამს დაბა, სოფელი,
 ნაოხარ კერას ძალი უყეფავს!
 აქ მიჩხარუნებს რკინის ბორკილი,
 იქ შავი კუბო მიაქვ სიმშოლსა,
 და ერის ცრემლზე მტერი ვერაგი
 გამარჯვებული უკრავს საყვირსა,

მაგრამ ჩუ! მღერის ჩანგი მგოსნისა,
 გულში იმედი შემოაპარა,
 შავ ზღვამ კასპიის ზღვას ჩაახლართა
 აღქაფებული ტალღათ კამარა!
 თრთიან სიმები, კავკასიის მთაც
 ღვართქაფს მოისერის, ბობოქრობს, გმინავს,
 კვლავ ბრძოლის ველზე ხელში უჭირავს
 თავისუფლების დროშა ამირანს!
 აი, მგოსანო, ორმოცდა ათ წელს
 სამშობლოსათვის შენი ამაგი
 გეწამს: ერის გულზე, თავისუფალზე
 აღიმართება ეგ შენი ჩანგი!

ი. ევლავიძე

აკაკი წერეთელი შოთასა თხოვს:

ასწავლე საიდუმლო ჟღერისა, რათა „მგოსანი ვიქნე ერისაო“• მართლაც, აკაკიმ ზედ-მიწევნით შეასრულა ეს წადილი: იგი მისწვდა ჟღერის საიდუმლოებას და მით შეიქმნა მგოსანი ერისა. აკაკის ლექსი ყველასათვის, ვინც უნდა იყოს იგი განათლებული, გინდ სრულიად უბრალოც - ადვილი გასაგებია, იგი ყველას სულში ჩასაწდომი და ამაძგვრებელია. აკაკი დიადი და შეუდარებელი ხელოვანია ლექსთა მარგალიტის მძივებით ჩამოსხმაში. მისი ლექსი სუბუქი და ნარნარია, ადვილ-გასაგები და მკვირცხლი. ამ ხელოვნებით აკაკიმ ქართული ენა გააფაქიზა, ნარნარ ჰყო სასმენათ და გაამდიდრა, გაამრავალ-ფეროვანა ნამდვილ ქართულ სიტყვათა აგებულებით, მოკაზმულობით. ამ თვისებისა გამო კი ქართული ენა მისაწდომი და გასაგები შეიქნა მთელ ხალხისათვის: ეს ენა გაეროვნდა, ე. ი. ქართველ ხალხის ყველა წრისა და მდგომარეობის კაცისათვის ადვილათ გასაგები და სასიამოვნოთ სასმენი შეიქნა. ამ მხრით აკაკიმ უკვე მთელი სკოლა შექმნა და სამუდამოთ განდევნა მძიმე და უშნოთ აწყობილ ლექსთა თხზვა. დღეს მგოსნობას ვეღარავინ დაიჩემებს ისე, თუ რომ მისი ლექსი გარეგანი ფორმით აკაკისებურათ არ არის აწყობილი.

ასე ხელოვნურათ აწყობილ ლექსს აკაკიმ შინაარსი საეროვნო მისცა. აკაკის ლირიკა თავიდან ბოლომდე ერთი გაუთავებელი მოთქმავა, „საერო კვნესით“ ავისილი. აკაკის ჩონგური მუდამ საერო კვნესით ჟღერს და ეს საერო კვნესა კი სრულებით ადვილათ, ძალ-დაუტანებლათ ვრცელდება ხალხში ამ ენის წყალობით. საერო მისწრაფებათ ასე ვერ გაავრცელდება ხალხში რამდენიმე ასი პროპაგანდისტის კი, რადგან აკაკის ჩონგურის „კლინ-მანჭი ხმა-ტკბილის“ სმენა ხალხს განუწყვეტლივ ენატრება და ამ ენას იგი ეტანება; ამ ჩონგურის „სიმი ბულბულის ენაა“. ფრთები კი „არწივის ასხია“

და ამიტომ დილაღე შეშვენიის აღმაფრენა. ეს აღმაფრენა კი არის დიადი „საერო კენესა,“ რომლით მგოსანი მარად-გულ-მოკლულია. რა-ღა გასაკვირ-ველია, რომ ამ სიმაღლემდე ასული აკაკის ჩონგური პირდაპირია და მართ-ლის მქადაგებელი, ეს ჩონგური სიმრუდით სიმთ არ აქლერებს და არც ვისმე მიეფერება, რადგან ეს ჩონგური სრულ პასუხის მგებლობას იღებს მთელი ხალხის, მთელი ერის წინაშე. ამიტომ ეს ჩონგური სრულ უშიშ-რობით და მიუფერებლობით აშკარათ იტყვის, „ღარ ვნატრობ აღარასა, რომ სამშობლოს მტრის სისხლითა ვიღებავდე ქალარასა“. ეს პირდაპირობა და მიუფერებლობა, ეს სიმართლის გულ-ახდილათ თქმა კი ხომ ყოველ დიდ-ბუნებოვანი ადამიანისა და დიადი მგოსნის ნიშნობრივი თვისებაა. აკა-კიც სწორეთ ასეთია.

ი. ფანცხავა

*
* *

ეთრი სუმბული, ნორჩად აღზრდილი,
წყალში აჩრდილსა ეალერსება ;
ნელი ნიავე მას ოდნავ არხვეს,
სურნელი უხვად ველს ეფინება !

შენც სუმბული ხარ, დილა მგოსანო,
ერის გულს ეტრფი, უღვიძებ ფიქრებს ;
ციური ხმებით უტკობ სმენასა,
როს თრთოლვით აქლერ ჩანგის ნახ-სიმებს !..

ხან კი ტალღა ხარ ნელად მქუხარე...
ჰშფოთავს და ჰღელავს ამაყი სული ;
გმირებს უყივის, „სკივოს“ არ უღრკება,
სულ წინ მიჰფრინავს გამალბებული !..

ხან აჩრდილი ხარ ივერიისა,
მუდამ თანა სდევ, არა ჰშორდები ;
სიამაყითა მოიგონებენ
შენს დიდსა სახელს შვილიშვილები !...

ა. შანშიაშვილი

მყინვარი

 აკასიის მალალ მთებსა და თოვლ-ყინულიან მწვერვალთა შორის მდიდრულად ამართულა მძლავრი მყინვარი.

ბუმბერაზი ბუმბერაზთ შორის, თმა-თეთრი — მწვანე თმიანთა, ქუდიანთა, უქუდოთ შორის, იგი ამაყი, მიუვალი და ძალოვანი, ვით ღიდებული მამა ღიდებული ოჯახისა, მკაცრის თვალით გასცქერის თვის ძმებს, შვილებს, შვილის-შვილებს და წარბ-შეკრული ეუბნება მათ: — იყავით ღიდებულნი, იარსებეთ, არ მოისპოთ და არ გაჰქრეთ დედა-მიწაზე!

და ღირსეული ოჯახის წევრნიც, მისი ღიდებით განღიდებულნი, ამაყად დასცქერიან ზეცის სივრციდან ადამიანის, ცხოველისა და მწირის მიერ გადაქელილსა და გადალაზულ ქალებსა და ველებს, — არ გავქრებით, ვიარსებებთ; წვიმა და მეხი ვერას დაგვაკლებს, ვერარას გვიზავს ადამიანიც; ვერც წაგვიღებს, ვერც გადაგვკლაპავს! — უპასუხებენ შვილნი მშობელსა და შესცქერიან ოჯახის ბურჯს კრძალოვით, რიღითა, სიამაყითა.

და სდგანან მაგრად გოლიათები, ხოლო მათ შორის მათი მეფე მძლავრი მყინვარი.

სდგანან და მაგრად უკიდიათ ფეხი მიწაზე, ხოლო თავები მიუბჯენიათ ცის კიდურისთვის და აქაც და იქაც ღმერთნი არიან — თვით მყრობელნი, ხელ-შეუხებელნი, კანონ-გარეშე —

| რა არის მათთვის „ბუნების მეფე“ — ადამიანი !?!

მყრალი მყბენარი სპილოს სხეულზე!

რას დააკლებს მათ ცხოველი, მწირი ?!

რას დააკლებს შვილი დედას ძუძუს მოწოვით?

რას მოუტანს მათ წვიმა, ქარი, ქექა-ქუხილი?!

მხოლოდ წუთიერ უსიამოვნობას, წუთის შემდეგ კი სიამოვნებას და სიტკბოებას!

აგერ! შეხედეთ! მთის ფერდობებზე ხან მიცოცავს და ხან მიბობღავს საცოდავად ადამიანი, ოფლი ასკდება, მუხლოთ ეკეცება, ხენეშის და კვენისის, საქმეს კი მაინც არ ეშვება: უნდა მეფობა, უნდა დაპყრობა, როგორც დაიპყრო და დაიმონავა მთელი ბუნება. სად? სად მიხვალ, ქვეყნის მკამელო?

აგერ! შეჩერდა, სული მოითქვა, მთის მწვერვალებს თვალი მოავლო და... ოჰ, განგება! „ბუნების მეფე“ ნამდვილ მეფესთან მონად იქცა, მთლად მოიკუნტა და შერცხენილი, შეშინებული საცოდავად უკან გაიქცევა...

— შორს ჩვენგან, შორს! — მისძახიან მას მწვერვალები — და შორს წაიღე წყეული შენი ბარი და ცული!

მაგრამ ეს რაა? ცა მოიღუშა, ცა მოიღრუბლა, კილით კიდემდე შეკრთა, შეირცა, შავი ღრუბელი შეკრბა, შესქელდა, ძირს ჩამოწვა და არე-მარე ჩამოაბნელა. ქექა-ქუხილი ორად ისმის, ზეცასა და ძირს, ნაკლების ხმითა, მაგრამ მრისხანედ ბანს აძლევენ მთის ხეობანი, წვიმა და ქარი დანაფარდობენ ტყეს და ველში, ელვა სჭრის ღრუბლებს და იკლაკნება მაცდურ გველივით.

ჯოჯოხეთია! რომელი რომელს სპობს, ვინ ვის ამარცხებს, ვინ სუსტია, ვინ ძალოვანი, ვინ გაიმარჯვებს არავინ იცის და... და რა მერე? გავიდა წუთი, ქარს ლოჯი მოსტყდა, წვიმა შეთხელდა, ელვა გაჰქრა, შავი ღრუბელი მიმოიფანტა და გზა დაუთმო მზეს მაცოცხლებელს, მზესა მხიარულს.

და მზის სხივებს ქვეშ უფრო ნათლად, მეტის დიდებით კვლავ აღიმართნენ კავკასის მთები, ხოლო მათ შორის კვლავ ძალოვანი კვლავ უკვდავი მამა-მყინვარი.

— ვაშა, ჩვენს მამას! — მხიარულად სალამს აძლევენ მორჩილნი შვი-
ლნი. — ვაშა ჩვენს ძალას, ვაშა ოჯახსა!

მაგრამ მყინვარი, ღრმად მგრძნობიარე და ღრმად მოაზრე, მხიარულს
სალამს ყურს არ ათხოვებს და იმავ თვალთა, იმავე წარბით კვლავ ეუბნება
თვის შვილებს: — იყავით მარჯვეთ! ვერა მტერი ჩვენ ვერას დაგვაკლებს!

სვ. ყიფიანი

*
* *

ამშობლოს მთელმა მიდამომ,
 მთა-გორამ, ბორცვმა ტყიანმა,
 ტურფა წალკოტში ნაზარდმა
 ზამბახმა, ვარდმა, იამა —

ლაყვარდ ციდანა ციმციმით
 ვარსკვლავმა, მზემ და მთვარემა,
 ძირს დედამიწამ, გარშემო
 ქალებმა, ხევ-მდინარემა —

მათ საამაყო ძვირფას შვილს
 თავ-დახრით გიძღვნა სალამი,
 ერთ-ხმათ აღიდეს ოთხ კუთხივ
 შენი უკვლავი კალამი.

დარია

სინათლისაკენ

—:—

მერთო, რა საშინელებაა! განწირულებით შესძახა ახალგაზდა ქალ-
მა და მიაშტერა თვალები იქით, საიდგანაც მოსჩანდა ბნელში
გახვეული სოფელი. სოფელნი შესჩიოდნენ წყვილად, შერიგე-
ბოდნენ მის განმანადგურებელ ძალას, დამონებოდნენ. ქალს გული
უკვნესოდა, უნდოდა გასცლოდა სიბნელეს, მაგრამ არ იცოდა

საით წასულიყო.

— ვინ გამოიყვანს ამ წყვილიდან? სად არის ხსნა? საით წავიდე? შეს-
ძახა კვლავ ქალმა.

— იქით, იქით! ჩასძახა ამ დროს ყურში რალაც იღუმალმა ხმამ. ქალი
დამორჩილა უხილავ ძალას და აჩქარებით გასწია დრო. და დრო შედგე-
ბოდა, შეშინებული იხედებოდა სოფლისკენ, საიდგანაც მოისმოდა ყვირილ-
კიჟინი მოქიფვითა, მშვიერთა წყვეა-კრულვა, კვნესა-ტირილი. ძალით სი-
ცოცხლეს გამოსალმებულთა სისხლის წვეთები წითელ ზოლებათ ციალებდ-
ნენ სიბნელეში.

— საშინელებაა!.. კვნესოდა ქალი, სახეზე ხელები მიეფარებინა და
მირბოდა.

ამ დროს მოისმა საამო ჟღერა. ქალი შეჩერდა, ხელები ძირს დაუშვა;
სმენამ არ უღალატა; თვალს უჩვეულო საგანი წარმოუდგა: ცას ბინდი გა-
დაჰყროდა, ლურჯათ კაშკაშებდა; მალლიდგან ძირს სვეტად ეშვებოდა თვა-
ლის წარმტაცი შუქი და შარავანდელათ თავს ადგებოდა დინჯათ მომავალ
ღვთიურის სახის მოხუცს, რომელსაც ხელში ჩანგი ეჭირა. მოხუცის ცეცხ-
ლის მფრქვევი თვალები პირდაპირ იყურებოდნენ, ხელის თითები არ შორ-
დებოდნენ სიმებს, რომელნიც სტიროდნენ, კვნესოდნენ.. მოხუცს თვა-

ლებში ცრემლი უბრწყინავდა, ტუჩებზე ნაღვლიანი ღიმილი უკრთოდა, ციური შუქი თანასდევდა, ფეხქვეშ ეფინებოდა, გზას უნათებდა.

— აი, რას ვეძებდი!.. შესძახა ქალმა და ორივე ხელები გააწვდინა სინათლისაკენ.

მოხუცს შეესმა ქალის ხმა და ღიმილით მოჰქედა. ქალის სახეზე ამოიკითხა ვედრება... აქლერდა ჩანგი... ქალის გონება წუთს მოშორდა დედამიწას და ცის სივრცეში იწყოა ფრენა.

— რა კარგია!.. რა ბედნიერებაა!.. აღტაცებით ჩურჩულებდა ქალი... მოხუცმა წასვლა დააპირა ..

— ღვთის გულისთვის ნუ დამტოვებ აქ! მეც თან წამიყვანე!.. შეევედრა ქალი. მოხუცმა თანაგრძნობით გაუღიმა.

— დიდი ხანია ვეძებ სინათლეს, მაგრამ ჩემ თვალებს არ ღირსებია მისი ხილვა, ეხლა კი ვნახე და, სანამ ცოცხალი ვარ, ვერ მოვშორდები! ამბობდა ქალი.

— მოჰყე მას! უთხრა მოხუცმა.

— გზას რომ ავცდე?

— უსმინე ამ ჩანგის სიმებს და არ ასცდები! სთქვა მოხუცმა და წავიდა კვალად, აქლერდა ჩანგი და თან გაიყოლა ქალიც ..

ანასტასია ერისთავ-ხოშტარია

*
* *

დელოს სიმწვანე მოვპარე,
სინაზე—ტურფა იასა,
სურნელოვნება, ელფერი —
კოკობ ვარდს, გულ-მკერდ ღიასა;

ციმციმი — მალხაზ დილის ცვარს,
სიმშენიერე — გაზაფხულს,
და ბრწყინვალეობა — სხივ მფენ მზეს,
ლაქვარდ სივრცეში გაბადრულს;

კაშკაში — ცისკარ-განთიადს,
ფერ-მკრთალი შუქი — მთვარესა,
და სილამაზე — ათასფრათ
მოქარგულ არე-მარესა!

მიმზიდველობა — ანდამატს,
ტკბილი ხმა, — ლამაზ ბულბულსა,
და სიხალისე — ნაკადულს,
კიდე-ნაპირებ შემეკულსა...

მთელი სიტურფე ბუნების
შეეკარი თაიგულათა
და შენ მოგიძღვენ, მგოსანო,
ეს შენ გეკუთვნის სრულათა!

ვ. რუხაძე

* * *

ღეს ღღეობა აქვსთ ქართველებს,
 ფეხზე დგას მთელი ერია,
 გარს გახვევიან შვილები—
 შუაში სდგევხარ ბერია!

პატრისა გცემენ დიდ მგოსანს
 რითაც უწევდებათ ხელია,
 ნაღვაწი დაგფასებია,
 მითი ხარ ბედნიერია!

შ. ნავთლულელი

ქართულ პოეზიის იალბუზი

წარმოიდგინე, მკითხველო, მაღალის მთის წიაღიდან გამოვარდნილი ანკარა წყარო, რომელიც მუზიკალური შხელით ძირს ჩადის და აჩენს ვეებერთელა მორევს უწმინდესის წყლისას, ეს ბროლისებური მორვეი შეუღარებელი სარკვა ბუნებისა. მასში მშვენივრად იხატება მისი ნაპირების მცენარეულობა, მასში კამკამებს ცა, მზე, მჟვარე, ვარსკვლავები, მასვე თავისს სარკედ ხმარობენ ღრუბელნი ცისანი. ამავე ღროს ამ კამკამა მორვეის ძირში ისე ცხადად სჩანს ყველაფერი, რომ თვითეულს კენქს ადვილად დასთვლი. სწორედ ამას, ამ საარაკო სიწმინდეს და სიცხადეს, მოტყუებაში შეჰყევნარ : შენ ეს მორვეი თხელი გგონია. მაგრამ აი ჩაუშვი შიგ ვეებერთელა ქოლოკი, და მან ძირის ნახევრამდინაც ვერ უწია. მორვეი მეტად ღრმა აღმოჩნდა.

სწორედ ამისთანა თვისებისაა ის პოეტური და ლიტერატურული ზღვა, რომელიც შექმნა აკაკის მაღალმა ნიკმა. ეს ზღვა თხელი გეჩვენება, რად? იმიტომ, რომ საარაკო კაშკაში გააქვს და შიგ ყველაფერს მეტად ადვილად და ცხადად ჰხედავ. ჰხედავ არა მარტო შენ, დიდი, არამედ რვა-ცხრა წლის შეგნებული ბავშვიც, და ეს უფრო ატყუებს. მაგრამ აი მოიკრიბე გონება, ღრმად ჩააკვირდი აკაკის თქმულებათა შინაარსს, შეუღარებელს ფორმას, და აღტაცებაში მოგიყვანა მისმა საოცარმა კაზმულობამ, მისთა აზრთა და გრძნობათა სიღრმემ, მისმა მისწრაფებათა სიმალღემ. განსვენებულმა დავით ერისთავმა, „სამშობლოს ავტორმა“ ერთხელ მითხრა : „პეტერბურგში ყოფნის ღროს Вѣстникъ Европы-ს რედაქციაში წავიკითხე რუსული თარგმანი თორნიკე ერისთავისა და ყველა მსმენელი გააოცა მთელის პოემის მაღალ-კაზმულობამაო... როცა გაზეთს „კავკაზში“ დაიბეჭდა ფელეტონად თარგმანი პატარა ქმნილებისა : გვირგვინი დავით მეფისა (Входъ царя Да-

ვიდა), საუკეთესო რუსი ინტელიგენტები ალტაცებაში იყვნენ და ამბობდნენ: *Какая рѣдкая художественность, какая высота мыслей, какая глубина тонкихъ чувствъ* (რა იშვიათი კაზმულობაა, რამ სიმაღლე აზრებია, რა ღრმა და წმინდა გრძნობებია) ამ სამი იშვიათის ღირსების ბეჭედი აზის აკაკის ყველა ქმნილებასა. ხოლო ამ სამს ღირსებას, ერთად შეზავებულს და ერთს ღონეზე დაყენებულს, ვპოვებთ მხოლოდ დიდს (ტალანტებებში), მსოფლიო გენიოსებში. მაშასადამე...

თავის საუკეთესო გმირს მეფე ერეკლეს კახელებმა დაარქვეს მეტ სახელად: პატარა კახი. რად? იმიტომ, რომ მისს მაღალს ფსიხიკასა და ფიზიკაში, როგორც ფოკუსში, განხორციელებული იყო ყოველი ღირსება და თვისება კახელებისა. აკაკის მაღალი ბუნება იტყვის თავისს წიაღში არა ერთს კუთხეს ჩვენის სამშობლოსისას, არამედ მთელს საქართველოს, აკაკი პატარა საქართველოა. მაგრამ ამ დიდებულს სახელს მარტო მას ვერ დაუსაკუთრებთ, რადგანაც, თვით აკაკის სასიხარულოდ და ჩვენდა სანუგეშოდ, პატარა საქართველონი, სხვანიც გვყავს: რუსთველი, ილია, ნ. ბარათაშვილი, გრიგოლ ორბელიანი, ვაჟა-ფშაველა, მსოფლის ტალანტები, გენიოსები ასეთს ძლიერს და ღრმა შთაბეჭდილებებს ახდენდნენ მკითხველებზე, ისე ხიბლამდნენ მათ, რომ ბევრი ხდებოდა მათი მიმბაძველი, მათი მიმდევარი. აკაკიმ შექმნა თავისი საოცარი გავლენით მთელი სკოლა პოეტებისა. თითქოს ყველა ჩვენებურს მეორე ხარისხის პოეტს აზის ბეჭედი აკაკისა, ესენი ყველანი პატარა აკაკები არიან. ასეთი მოხიბლა შეუძლიან მხოლოდ გენიალურს პოეტურს ნიჟსა, რომელსაც არ ემორჩილებიან მხოლოდ იმისთანა უთავისებურესი მგონებები, როგორც ვაჟა-ფშაველა.

ყველა მსოფლიო გენიოსები უმხურვალესი მამული-შვილები იყვნენ. მათ სხვებზე მეტად, ძლიერად უყვარდათ სამშობლო, როგორც საუკეთესო შვილს მეტობით უყვარს თავისი ღირსეული დედ-მამა. აკაკი განხორციელებული მამული-შვილობაა. მას საქართველო ისეთივე გაგიჟებით უყვარს,

როგორც ტარიელს უყვარდა ნესტანდარეჯანი. რასაც უნდა სწერდეს აკაკი, ლექსით თუ პროზით, ყველაში გამოსჭვივის აპრიორული სიყვარული სატრფო სამშობლოსი. ამ მხრივ აკაკიზე ზედ გამოკრილია გ. ორბელიანის ლექსი: „მისი ფიქრი, მისი სიტყვა თუ არ შენდა არსად იყოს, შენთან მისი დღე ბრწყინვალეზღეს, უშენოდ კი დაეზნელოს“

ძლიერი სიყვარული სამშობლოსი ჰბადავს ძლიერს სიყვარულს კაცობრიობისას. მსოფლიო ტალანტები, გენიოსები, დიდი პატრიოტები, იმავე დროს დიდი მოყვარენიც იყვნენ კაცობრიობისა, ასეთია აკაკიც. ამ ფართო კაცო მოყვარეობით აიხსნება ის ფაქტი, რომ აკაკის დიდი სახელი აქვს არა მარტო ქართველებში, არამედ სხვა ხალხებშიაც... ნელ-თბილი კოსმოპოლიტობა ჰბადავს ნელ-თბილს მამულისშვილობასა, და ეს ნელ-თბილობა, როგორც მკითხველს კარგად მოეხსენება, სრულიად უნაყოფოა, როგორც სამშობლოსთვის, ისე კაცობრიობისათვის, აი რისათვის აკაკი მტერია ამ ნელ-თბილობისა და ისე აფასებს და მაღლა აყენებს გულ-წრფელს და მხურვალე მამული-შვილობას ყველა მოღვაწეში. როგორც დიდს გულს მხოლოდ დიდვე გული იცნობს სავსებით და ყველაზე მეტად თანაუგრძნობს და უყვარს, ისე დიდის ნიქის ღირსება სრულიად ესმის მარტო დიდს ნიქსა, მარტო ის გრძნობს განსაკუთრებულს პატიოსნებას, მარტო იგი აფასებს ღირსეულად ასეთს იდეურის ურთიერთობის მაგალითს ვპოვებთ, მაგალითად, გიოტესა და შილლერის შორის. მაშინ როდესაც ბევრი შილლერს მაღლა აყენებდნენ გიოტეზე თვითონ შილლერი სრული გულწრფელობით უპირატესობას აძლევდა თავისს მეგობარსა. აკაკის და ილიას შორის პირადს მეგობრობას ადგილი არა ჰქონია; მაგრამ იდეური ურთიერთობა და პატივისცემა კი დიდი იყო. ამ მხრივ აკაკი შილლერს მოგაგონებთ. წაიკითხეთ თელავში ნათქვამი სიტყვა აკაკისა, კამათი მისი ილიასთან ვეფხვის ტყაონის შესახებ, ბოლოს მისი სიტყვა ილიას დაკრძალვის დროსა და თქვენ დიდს სიამოვნებას იგრძნობთ, როდესაც დარწმუნდებით, რომ აკაკი უპირატესობას აძლევს

ილიასა. და ეს მომხიბლავს შთაბეჭდილებას მოახდენს ჩვენს ჩამომავლობაზე. როდესაც გაქრება კორები აკაკის კერძოდ ნაუკვამის შესახებ ილიაზე... სწორედ ამის გამო უნდა სწყენოდა აკაკის ფრაზა ბ-ნი ვ. წერეთლისა: „აკაკი რომ არ ყოფილიყო, ჩვენი ლიტერატურაც არ იქმნებოდაო“. რითაც მიწასთან ასწორებდა ყველა სხვა მგოსნებს რუსთაველიდან დაწყებული ილიამდე.

მაღალ-ნიჭიერი გვამნი ნამდვილი დემოკრატები იყვნენ და არიან. როგორც მაღალი ჰსიხიურის აგებულობის პატრონი, იგინი სხვებზე მეტად გრძნობდნენ იმ სოციალურს უსამართლობას და უთანასწორობას, რომლის წყალობით, ზემო კლასები ყარან სიმდიდრისაგან, მშრომელი ხალხი კი ყარს სიღატაკისაგან. გრძნობდნენ და მედგრად ქადაგობდნენ ამ უსამართლობის მოსპობას, გათანასწორებას, ძმობას, ერთობას. ასეთივე ქადაგება ძლიერად გაისმის აკაკის ლექსებში და პროზაში. მხოლოდ იგი კლასთა ბრძოლას თავისის სამშობლოში არ ამწვავებს, რადგანაც კარგად ჰხედავს, რომ ჩვენში სიმდიდრისაგან ახლა აღარავინა ჰყარს და ჩვენებურს კლასს სიღარიბის ნატისუსალი ასდის ყოვლად უკუღმართ გარემოებათა მეოხებით. აკაკის იდეალია: აღორძინება მთელის ჩვენის ხალხისა მისი ქართველური თავისებურებითურთ. კუქ - მაძლარი ერთფეროვანი ნახირის შექმნა კი ეწინააღმდეგება მთელს მის ბუნებასა. ხალხი აკაკის გულ-წრფელს დემოკრატობას კარგად გრძნობს და ამიტომ უფრო მსურვალედ უყვარს იგი, ვიდრე არისტოკრატისა, თუმცა აკაკი ჩამომავლობით არისტოკრატია.

ზოგს მსოფლიო პოეტს აღმოჩენა მოუხდენია იმისთანა სფერაში, რომელსაც არავითარი კავშირი არა აქვს პოეზიასთან. გიოტემ, მაგალითად, ბოტანიკა გაამდიდრა იმისთანა აღმოჩენით, რომელიც გენიალურს ბოტანიკოსებსაც კი აზრად არ მოსვლიათ. ჩვენი აკაკის ნამოქმედარშიაც მოიპოვება მსგავსი პოეტი. ქიათურის შავს ქვას არაფრად აგდებდნენ არც ჩვენებურები და არც უცხოელნი, თვით სპეციალისტებს გეოლოგებს იგი მიაჩნდათ უბრალო

და უსარგებლო ქვად. მაგრამ ჩვენმა სახელოვანმა მგოსანმა სხვა თვალით შეხედა, ლითონად დასახა ეს ქვა და ამცნო ქვეყანასა, და ეს აღმოჩენა გახდა წყაროდ ხალხის გამდიდრებისა.

თვით ნაკლულევანებითაც აკაკი მსოფლიო ტალანტებს გავს. ზოგნი მათგანნი მოგაგონებდნენ სახარების ჩიტებს, რომელნიც ხვალინდელს დღეზე სრულიადაც არ ზრუნავდნენ: ფული მათ ხელში არ მიეცემოდათ, რადგანაც ბზესავით აზნებდნენ, და დღეს ფულიანნი, ხვალ უკაპეიკოდ და უსახსროდ რჩებოდნენ. ასეთია აკაკიც გატაცებული მაღალი იდეებით, იგი ყურადღებას სრულიად არ აქცევს ცოდვილის ცხოვრების პირობებსა და მუდამ გასაკირშია. სხვა ხალხის გენიოსებს—ეს ძვირად არ უჯდებოდათ, რადგანაც მათნი სამშობლონი შეძლებელნი ქვეყნები იყვნენ. საქართველო კი ამ ჟამად გაღატაკებულია, და ამის გამო სახარების ჩიტების მსგავსებას შეიძლება მეტად დიდი უბედურება მოჰყვეს. შეიძლება უდროვოდ დავკარგოთ ის, ვისიც მაღალი ნიჭი საარაკო დაუმკნარობას იჩენს, და ძალუძს გაამდიდროს ჩვენი ლიტერატურა მაღალ-ნიჭიერი ქმნილებებით თუნდა ას წლამდინ...

სამართალი და საზოგადო სიკეთე მოითხოვს ისიც ვთქვათ, რომ ზოგნი გენიოსები, უმაღლეს წერტილამდე ასულნი იდეთა სფერაში, ცხოვრებაშიც ნამდვილნი ბრძენნი იყვნენ და ყოვლად ღირსეული ღონისძიებით მეტ-ნაკლებობით უზრუნველად ჰყოფდნენ თავისს სიბერესა და დამოუკიდებლობასა. ასეთი იყო, მაგალითად, სოფოკლი, პირველი პოეტი ძველის უნიჭიერების საბერძნეთისა, შექსპირი, დიდება და ამპარტავნება ინგლისისა, გიოტე, პირველი პოეტი გერმანიისა, და სხვანი. ჩვენში ამავე ტიპს ეკუთვნოდა ძველს საქართველოში რუსთაველი, ახალში—ილია, ერთიც და უკანასკნელიც. ზოგი მწერალი რუსებს დაბალ რასად სთვლის და დასამტკიცებლად მოჰყავს ის ფაქტი, რომ უნიჭიერების რუსების ძარღვებში უცხოელი სისხლი სდიოდა და სდისო. პუშკინში და ჟუკოვსკიში სქარბობდა არაბული სისხლიო, ლერმონტოვისაში—ირლანდიურიო, ლევ ტოლსტოისაში — მონგოლურიო,

და სხვანი. აკაკის შესახებ ამას ვერაფერს იტყვის: იგი მამითაც და დედითაც ნამდვილი ქართველია, და თავისი გენიალური ნიჭით მკერმეტყველურად მოწმობს ჩვენის ერის ნიჭიერებასა.

ვინც აკაკის ქმნილებებს დაახლოებით გაიცნობს, ვინც შეიგნებს სრულიად მისი მაღალი ნიჭის ღირსებას, დააკვირდება მისს საოცრად მაღალს და განიერს შუბლს, რომელიც ჯდრის შექსპირის და გიოტეს შუბლს, იგი უსათუოდ იტყვის: აკაკი რომ ნორმალურს პირობებში და ნორმალურს სკოლაში აღზრდილიყო, იგი მსოფლიო გენიოსების რიგში საპატიო ადგილს დაიჭერდაო, როგორც დაიჭირა პატარა, მაგრამ დამოუკიდებელის ნორვეგიის შვილმა, იბსენმაო. თვით ჩვენს ნიჭიერს ერს რომ ღირსებოდა ნორმალური პირობები, თუნდ ფილიანდიის ავტონომია, მისი მდგომარეობა ახლა სრულიად სხვა იქნებოდა და აკაკიც კიდევ უფრო დიდებული მგოსანი შექმნებოდა, მაგრამ, საუბედუროდ, ის, რაც ჩვენმა ერმა მეთვრამეტე საუკუნის დამლევს სასურველ ნაესადგურად მიიჩნია, დახავსებული ქაობი აღმოჩნდა, რომელშიაც ლამის ჩაიხჩოს. სწორედ ამ ქაობის ატმოსფერამ დაუშალა აკაკის და მის ტოლს ჩვენებურს მგოსნებს მსოფლიო გენიოსებად გამხდარიყვნენ... ჩვენ სრული იმედი გვაქს, რომ უსასიქადულესი მგოსნის ორმოც და ათის წლის იუბილეთის მთელი ქართველობა შავი ზღვიდან მოკიდებული დაღესტნამდე აღტაცებით გადაიხდის, და ამ დღესასწაულში მხურვალე მონაწილეობას მიიღებენ არა მარტო დიდნი, არამედ ნორჩი ქართველებიც, რომელთათვის სასიქადულო იუბილარმა შექმნა ბევრად მეტი საუცხოო ლექსები და მოთხრობები, ვიდრე სხვა ჩვენებურმა მგოსნებმა....

აკაობ გოგებაშვილი

მწარე მოგონება

ემს გულში 26 წელიწადი ვინახავდი და არ გამიშვებია ის საზარელი ამბავი, რომლის მოწამეც მე თითონ ვიყავი და, რომლის მოგონებაც დღესაც ტანში ჟრუანტელსა მგერის, მაგრამ ახლა კი, ამ დღესასწაულის დღეს, აღარ ძალმიძს ჩემი გულის ნადები მთელს ქართველ საზოგადოებას არ გაუზიარო.

1882 წ. 25 ენკენისთვეს, დილის მატარებლით აკაკი იმერეთიდან ჩამოვიდა ტფილისს და ჩამოხდა სასტუმრო „ივერიაში“, რომელიც მაშინ ჰქონდათ ძმებს ლევანსა და დავით ორეხალაშვილებს—ელისაბედისა და რიყის ქუჩის კუთხეში. აკაკიმ დაიკავა მე-4 ნომერი; მეც იმ ჟამად იქვე მებნუთე ნომერში ვიდექი, ჩემს გვერდით იდგნენ ჩემი ნათესავეები ბარნაბა ნემსაძე და ვიქტორ ლეჟავა.

იმ ღამეს 12 საათამდე ჩვენ ყველანი, ძმების ორახელიშვილებითურთ (ორიც სხვა იყო, რომელთა გვარიც აღარ მაგონდება) აკაკისთან ვიყავით და ვსტებებოდით მისის მოსწრებულის მკერმეტყველურის საუბრით; შემდეგ გამოვეთხოვეთ და ჩვენს ოთახებში წავედით მოსასვენებლად.

მე წამოვწექ ახალუხის ამარა ჩემს ლოგინზე და განვაგრძე კითხვა ახლად მიღებული სხოზეს მარმოლის პოლიტიკურის რომანის კითხვა, რომელიც იბეჭდებოდა მაშინდელს ჟურნალ „ივერიაში“ ამ სათაურით: „ციხე შიგნიდან გატეხილი“ თარგ. ი. ბაქრაძისა.

ჩვენსავით დაჩაგრულ დამონებულ ერის თავ-გამოდებულმა და მედგარმა ბრძოლამ. სამშობლოს განთავისუფლებისათვის, რომელიც ხელოვნურად არის აწერილი ამ რომანში, ისე გამიტაცა, რომ ძილი დამიფრთხო.

საათის სამი გახდა. ყველას ეძინა. იქაურობა სამარისებური სიჩუმით იყო მოცული, მხოლოდ ორი ფარანი ოღნავ ანათებდა საერთო მოაჯირს.

უცებ რაღაც ფაჩუნნი შემომესმა. ავსწიე თავი, დაეუგდე ყური, მაგრამ ისევ სიწყნარე იყო. ორი წამის შემდეგ კიდევ შემომესმა ფაჩუნნი, თითქო ვილაცის ფეხის ხმა იყო; ვიფიქრე, ალბათ კატა თუ არის მეთქი, რადგანაც წინ კარი დაკეტილი იყო და მუდამ მეკარე იდგა, ეზოში კი არავითარ აღამიანს არ შეეძლო შემოსვლა, იმ რიგად, იყო გარშემოკრული და ისევ მივდე თავი; მაგრამ მალე კვლავ შემომესმა ფეხის ხმა და შემდეგ კარის კრიალიც, წამოვხტი ზეზე, გავვარდი მოაჯირზე და უცებ თვალი მოვკარ, რომ აკაკის ოთახში ვილაცა კაცი შეძვრა; ელვის სისწრაფით გავექანე და მეც აკაკის ოთახში შევევარდი.

ღია კარებში შემოქრილ სინათლის შუქზე დავინახე აკაკის საწოლთან ავაზაკის ხელში აღმართული გაპრიალებული ბებუთი...

ის იყო უნდა ჩაეკრა გულში მშვიდათ მძინარე პოეტისათვის, რომ მივეარდი ავაზაკს, მარცხენა ხელი ვსტაცე საყელოში და უკან გადმოზნექილს ავაზაკს მარჯვენა მუშტი დავარტყი სახეში; უცებ ვსტაცე მარჯვენა მაჯაში და შევსძახე: „დაავდე ხანჯალი, თორემ გავათავებ მეთქი“. ავაზაკმა ხელი უშვა იარაღს და აკაკის ლოგინის წინ წკრიალი მოიღო ბებუთმა.

• მგოსანი შეკრთა...

მე იმ წამსვე გამოვათრიე გარეთ ავაზაკი, ხმაურობაზედ გამოვარდნენ გარეთ ნემსაძე, ლეევა, ძმები ოარახელაშვილები და სხვებიც.

ჩვენს აღშფოთებას საზღვარი არა ჰქონდა... თავი ველარ შევიმაგრეთ, ვეცით ავაზაკს და კინალამ დავაღწეთ... იგი უცებ გავათრიეთ მოსამსახურეების განაპირა ოთახში.

ავაზაკი ტირილით გვევედრებოდა:

— „შემიბრალეთ, ნუ მომკლავთ... მე სიმართლეს გეტყვით... ან წაიღეთ ეს ხუთი ათ თუმნიანი, რომელიც იმ კაცის მოსაკვლელად მომცეს... აი კიდევ ქამარი,—ყველაფერი წაიღეთ, მხოლოდ ნუ მომკლავთ... ნუ დაშალ-ჩობთ“...

მიერ აღძრულ ფიქრებს პოეტი იმდენათ მკაფიოთ, ნათლათ და სრულათ გვიხატავს, რომ ჩვენც ვიმსკვალებით პოეტის ფიქრითა და გრძნობით.

აკაკი წერეთელი ეროვნული პოეტია. მისი პოეზია ქართველი ერის გულის ნადებია და სულის კვეთება. ის მუდამ ქართველ ხალხს, ქართულ ცხოვრებას, ქართველების ბედ-იღბალს დასტრიალებს თავს;—ამავე დროს აკაკის ლირიკა მსოფლიო ლირიკაა. აი ამაში მდგომარეობს აკაკის ნიჭის სიდიდე: ეროვნულს ნიადაგზე მან შექმნა მსოფლიო პოეზია.

პოეზიის გარეგანი სიმშვენიერე აკაკი წერეთელმა უმწვერვალესათ განავითარა; ამ მხრივ მან თითქმის სამზღვარს მიიღწია და ჩვენს მწერლობაში ხომ სწორი არა ჰყავს. როდესაც ჰკითხულობთ აკაკის ნაწერებს, მხოლოთ მაშინა გრძნობთ მეტის სიცხოვლით, თუ რა არის ჭეშმარიტი პოეზია და რაში მდგომარეობს მისი სიმშვენიერე. გგონიათ, რომ ყოველი ადამიანი ისე უნდა ლაპარაკობდეს, როგორც აკაკი წერეთელი სწერს. მე არ ვიცი პოეტი, რომლის ნაწერებში რითმა იმდენათ ბუნებრივი და ძალდაუტანებელი იყოს, როგორც აკაკის პოეზიაშია.

როდესაც დაუვეირდებით იმ ენას, რომლითაც აკაკიზე ადრე სწერდენ და შეადარებთ მას აკაკის ენას, დაინახავთ ნათლათ, თუ რა დიდი ღვაწლი მიუძღვის აკაკის ქართული სალიტერატურო ენის წინაშე. თანამედროვე სამწერლო ენა აკაკი წერეთელმა შექმნა; მან გაამარტივა, გაამდაბიურა, გაამდიდრა, გაამშვენიერა ქართული ენა და ერთნაირათ ადვილათ გასაგები გახდა ის ყოველი ქართველი მკითხველისათვის. არ არსებობს ისეთი გრძნობა, ისეთი აზრი, ისეთი ფიქრი, რომლის მკაფიოთ გამოხატვა არ შეიძლებოდეს აკაკის ენით.

აკაკი წერეთელმა უკვდავი ჰყო ქართული პოეზია და ქართული ენა და ამით მან უკვდავი ჰყო თავისი თავი.

* * *

ართველთ დიდებაჲ, სულ-მნათო,
 ვარსკვლავო, მზებრ სხივოსანო,
 ენა მეტყველო, გულადო,
 სწორ-უპოვარო, მგოსანო!

შივესალმები შენს კალამს

და მადლით მოსილ მარჯვენას;
 თაყვანს ეცემ შენსა უებროს
 ზენაარ ნიჭიერებას.

შივესალმები შენს ჩანგის
 სიმთა საამო ჟღერასა,—
 ქერიე-ობლის, ბედით ჩაგრულის
 გამამხნევებელ მღერასა!

შეესტრფი, შეენატრი გულითა
 შენს დაუდეგარ შრომასა,
 ქართველთა გასაჭირშია
 მუდამ დამცველად დგომასა.

შენის ლექსებით თანაბრად
 საზრდოობს დიდი, პატარა, —
 სალამს უძღენიან,—ეინც ქართველთ
 სვე-ბედი ხელით ატარა...

დიდება შენსა მარჯვენას,
 კანდელო ჩაუქრობელო,
 ბნელეთში მყოფთა გუშაგო,
 და სხივთა უზვად მფრქვეველო!

დადო კატოძე

მ ო გ ო ნ ე ზ ა

—:—

იქნებოდი ასე 15—16 წლისა, როდესაც ძმებმა ჩამომიყვანეს ტფილისში და მიმცეს სამოქალაქო სასწავლებელში. 15—16 წელიწადი არც ისე ცოტაა, რომ ახალგაზრდამ არ იცოდეს თვის ვინაობა ეროვნების მხრივ, რომ ცოტათ, ბინდბუნდათ მაინც არ ჰხედავდეს მას, რაც ჰხდება მის გარშემო. მაგრამ მე მაგ მხრივ ძალიან უვიცი, თითქმის ბრმა ვიყავი; არ ვიცი, მე ვიყავ იმაში დამნაშავე, თუ ის გარემოება, ის ატმოსფერო, რომელშიაც მანამდისინ ვიმყოფებოდი — აბა რა უნდა გამეგო, რა მენახა, რა უნდა მეეხილა ჩემს თვალებს, როდესაც თელავმა და თელავის სამოქალაქო სასწავლებელმა, სადაც თბილისში ჩამოსვლამდისინ სამი წელიწადი დავყავი, კიდაობის და მუშტი-კრივის მეტი არა მასწავლეს-რა .. მაგრამ აქ დამნაშავე არც თელავია და არც მისი სასწავლებელი, დამნაშავე იყო დრო, „დრო მშვენიერი, მაგრამ ღმერთმა-კი დაგვიფაროს, რომ ისევ დაგვიბრუნდეს იგი“.

დიად, დავიწყე სიარული ტფილისის სამოქალაქო სასწავლებელში. ერთ დღეს შეექვსე გაკვეთილი ქართული ენისა იყო; მეხუთე გაკვეთილის შემდეგ ავიღე წიგნები და შინ წასვლა დავაპირე. „სად მიდიხარ?“ — მკითხეს ამხანაგებმა — ქართველებმა — „შინ“ იყო ჩემი პასუხი. — ქართული ენის გაკვეთილი? — მერე, მე რა. — „ბიჭო, შენ ქართველი არა ხარ?“ განცვიფრებით მომგარდნენ ქართველები აქეთ-იქიდან. — „რათა ვარ ქართველი“, მეწყინა კიდევ, — „ქართველი კი არა ვარ, თუში ვარ“!.. გაოცებით დამიწყეს ცქერა ამხანაგებმა. გავწიე შინისკენ. სანამ ეზოდან ქუჩაში გავდიოდი, დამეწია ერთი უფრო გონება გახსნილი ამხანაგი ქართველი და მიოხრა: ბიჭო, დარჩი, დღეს მასწავლებელმა უნდა წაგვიკითხოს ახალი ქართული წიგნი, ამბობენ ძალიან კარგიაო. კარგი მეთქი და დავრჩი. მეხუთე და შეექვსე განყო-

ფილები ქართული მოწაფეები შევიკრიფენით ერთ კლასში. დადგეს მალ-
ლათ კაფედრა. მოუთმენლად ველოდებოდით მასწავლებელს. აჰა, შემოვი-
და ბ. მ. ნ—ძე. სრული სიჩუმე ჩამოვარდა. მასწავლებელი ავიდა კაფედრა-
ზე, მიმოგვაგლო თვალი, ამოიღო უბის ჯიბიდან ახალი წიგნი, გადაშალა
და მქეხარე, ალფრთოვანებულის ხმით დაიწყო:

ვინ დასთვალს ზღვაში ქვიშა
და ან ცაზე ვასკვლავები;
ვინ შეამკოს ღირსეულად
ქართველთ გმირთა მხარ-მკლავები...

დამახსოვდა ის სიამოვნების წუთები!.. როგორც მკრელი მახვილი, გა-
მიარეს ამ სიტყვებმა მანამდისინ ყრუ გულში... მთელი ჩემი არსებით სმე-
ნათ გარდავიქეცი. შემდეგ და შემდეგ გაღვიძებულმა გულმა თრთოლა და-
იწყო, ძარღვებში სისხლი აღულდა და აჩქეფდა.

...სად ხარ, გამოდი, ნუ იშალები,
თუ რომ გულს გერჩის, ორბელიძეო?!

ამ ბრძოლის სურათს ვეღარ გაუძლო მთის გმირულ სიმღერებზედ და
გარდმოცემებზე აღზდილმა ქაბუკმა გულმა და, როდესაც ბრძოლის ველზე
უშხნდრო ობელიძის ცხენის დანახვაზე თორნიკემ

ვეპ,—დაიყვირა, ამას არ უნდა ბევრი ფიცო,
საფრთხეში არის და განსაცდელში
ცხენოსანთ ჯარი, სწორეთ ვიცო!..

ყელში ამომებჯინა, მოკუმშულ მუშტებით ზეზე წამოგვარდი და ამ
დროს თვალებიდან დაპა-ლუპით ცრემლები წამომსკდა...

მასწავლებელმა გაათავა და ამხანაგების ხმაურობამ გამომიყვანა იმ

ტკბილ ოცნებებიდან, რომელშიაც სასოებით ვუმზერდი, ვით ცოცხალთ: ნინოს, თამარს და ქეთევანს; დიდებულ დავითს, გულ-ლომს, ამასთან გულ-კეთილს და სათნოიან გმირს ორბელიძეს და ძველ არწივს—ეხლა წმიდა მამას თორნიკეს... ამ გმირთ აათრთოლეს პირველათ ჩემი გული და ჩააწვეთეს აღმაფრთოვანებელი, მამულისადმი უკვდავი სიყვარული!..

ივ. ბუჭურაული

პ რ ე ბ ი

ვ ელთ აიღებდა ფანდურსა,
დაჰკრავდა გულის სიმებსა,
ზედ დამღერებდა მწარე ხმებს
სევდიანს დასამძიმებსა.

გულ-ამოსკენილი ტიროდა
უდროვით დასატირებსა;
უფრო ხმა-მალლა უხმობდა
თავის მომავალ გმირებსა...

გრდემლს სცემდა კვერს და უროსა,
უკვდავ კალამსა ჰკვერავდა,
ნაწრთობსა ნაკვერჩხალშია .
შხამ-ნალველითა ჰფერავდა.

როგორც ზღვა ფაფარ აყრილი
გულ-ზვიადურად ლელავდა,
როგორც ცა განრისხებული
სჰექდა, ჰქუხდა და ელავდა.

ვით ლომი გულად დაცდილი
ყველას შიშს გერიდა, ზარავდა;
ვით ამირანი ღმერთებსა
ცეცხლს გაუქრობელს ჰპარავდა,
რომ მოეტანა ქვეყნათა,
მთელი ხალხისთვის დაენტო
და შუქი მისი სიბნელის
დასათრგუნავათ გაენტო.

და აჰა, კიდევ აღსრულდა
წადილი მისი გულისა,
ცეცხლის გარშემო ტრიალებს
გრძნობა მის სიყვარულსა.

მოდით და დასთბით ამ ცეცხლით
ვინცა ხართ გასათბობელი;
ასე ენთება მუდამა
მზე—გული გაუქრობელი.

პოეტო, გული ეგ შენი
ზღვა არის დაუშრეტელი,
გიმზერთ და ესტკბებით დღეის დღით
ყველა აქ შენი მკვრეტელი.

შ. მღვიმელი

ოდესაც ბავშვი შორს დაინახავს
საყვარელს მამას, დიდხანს არ ნა-
ხელს მისკენ იშვერს, იცინის, ღელავს, (ხულს,—
გულით ეძღევა იგი სიხარულს.

მამა-მგოსანო! მირონ-ცხებული
ეგ შენი სახე მეცა მახარებს
და მეტიც ლხენით აღესილი გული
უსიტყვოთ მალხნებს და მამღელვარებს!..

ი. მჭედლოშვილი

* * *

სევ შენ ჰნათობ ერის ნუგეშათ,
 შენი სახელი გარს ევლინება;
 მამულიშვილო! შენი ჩანგთ ჟღერა
 მკვდარს საფლავშიაც კი ეყურება!

მეც ავსდექ მკვდრეთით—გამომეფხიზლა...
 მოველ შენს კარსა გიძღვნა სალამი
 და ქართველთ ზალხის სადიდებელათ
 მადლით გიკურთხოს ღმერთმა კალამი!

კ გულიაშვილი

გოგასეულის კოჟიკი

(ნაწყვეტი).

—

დაბურს ხევში, ძველ ნანგრევთ შორის,
მოსჩანს ეს ჩემი წმინდა ტაძარი,
ნაშთი ამიერ განვლილთ წინაპართ,
საფუძველ მტკიცე უხარ-მაზარი,
გამოხვეული ხავსის ძაძებში,
იმის მნახველთა გულ გასაგმირად
და, ვით მწუხარე ჰირისუფალი,
ჩაფიქრებული მდინარის პირად,

თითქო მოსთქვამსო, რომ აქ ოდესმე
ჰდუღდა სიცოცხლე თურმე განთქმული,
ელფერ-შეცვლილი დროთა ბრუნვისგან,
ბედის ქარ-ცეცხლში ჩამტკნარ-ჩანთქმული...

მისი წარსული, თაფლ-ნაღვლით სავსე,
მიზიდავს შორით აქ მომავალსა
და ვეკითხები მას გულ ნატკენი,
როცა მივაპყრობ გონების თვალსა:

„აბა რას ფიქრობ, ჩემო ჭალარავე?

„რათ მოგიხრია მსცოვანი თავი?

„რისთვის ჩაგიცვამს შენ ეგ ძაძები,

„წყლულის აღმძვრელი სულ შემბუთავი?..

„ნუ თუ მოგიკვდა მართლა პატრონი?

„დაობლდი, ბეჩავ, ერთ დროს ძლიერი

„და შენს მიდამო ხეესაც მოესხა

„ტუჩა-მელათა გროვა მშიერი!

„მოიკალათა შენს დედა-გულში,

„რაკი ერთხელვე შემოდგა ფეხი...

„და, ვით თავზედი გიყი კურწილში,

„ღარ გშორდება ურცხვი, უკმეხი...

„ისმის დღე და ღამ მათი ჩხავილი...

„მათი ბელადიც იქ, სერზედა ჰყეფს

„და იმუქრება, რომ ეგ ნადირი

„აწ არხეინად იშენ-იბარტყებს...

„ღიახ, მოხუცო, ვიცი რას ჩივი;

„ეკ უხმო კენესა ჩემთვის ცხადია,

„მაგრამ ცხადია ისიც, რომ ბედი

„მიეთ-მოეთობს, ცვალებადია...

„დღეს ერთთანაა, ზვალ მეორესთან,

„ზეგ სხვას მიაფრენს მეშვიდე ცამდე...

„მაგრამ იცოდე, რომ ის არავის

„არ შეაცხებდა უკუნისამდე!..”

„ადრე თუ გვიან, უკუ უდგება,

„შეახებს თავისს უწყალო ხელსა

„და შეაჩერებს მის აღმაფრენას,

„რა განუმზადებს მას შხამ-ნალღელსა, —

„ისეთს, როგორიც შენ თვით იგემე,

„როგორც სასჯელი თავ გადუვალი...

„მაშ სხვაც ელოდეს, რომ გაიმეხებს

„მოულოდნელათ დრო მომავალი,

„დრო, რომ დადგება დღე განკიოხი!

„დაჰკრავს საათი თავზარდამცემ

„და შიშთეილსა ჰყოფს ის, ვინც გლალატობს,
 „ვითა იუდა მოძღვრის გამცემი...

„გაიწმინდება უენი მიდამო,
 „დღეს ყოველ ქვემძრომთ ბინა-სამყოფი,
 „და განახლდები ისე ვით ნაშთი,
 „წმინდა მარჯვენის ნაშრომ-ნაყოფი...

„მაშ ნუ სთვლემ, გწამდეს, რომ აჰყვავდება
 „კვლავ ეგ მამული, გოგასეულო,
 „უხმო მოწამევ ჩვენის ცხოვრების,
 „შავის ფიქრებით გარმოსეულო“!!

იასონ წერეთელი

ასიქადულო მამულის შვილო,
 ორმოც-და-ათ წლის, ქვლო მუშაკო!
 გრძობის ლამპარო ჩვენის ქვეყნისა,
 ძალა არ შემწევს ღირსად შეგამკო!..

ქართველ ერს სულით დაობლებულსა
 შენ მოველინე აწყობილ ჩანგით;
 და ააქდერე, ზედ დაამღერე,
 მგოსანო, ლექსი ციურის ჰანგით!

შენმა ლექსებმა ტანჯულ სამშობლოს
 კვლავ მოაგონეს ქნარი რუსთველის;
 კვლავ გაამხნევეს და ააძგერეს
 მაღალის გრძობით გული ქართველის.

გზა ძელი წინ გზედა, შავი ბურუსით
 იყო მოცული სამშობლო მხარე,
 მაგრამ შენ მაინც მედგრად იბრძოდი,
 ერთხელაც ქედი არ მოიხარე!

თუმც-კი მოხუცდი, კვლავ ლექსებს ტკბილსა
 ხმა მაღლათ ჩანგზე გრძობით აზღერებ;
 სამშობლოსადმი სიყვარულითა
 ქართველების გულს აკენეს-აძგერებ.

ვაშა შენს შრომას, დიდო მგოსანო!
 ერის დიდების გამომზატველო!
 შენით აღგზნილი, აღტაცებული,
 ვაშას შეგძახის ღღეს საქართველო!..

კ. კვინიხიძე

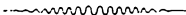

*
* *

ზისა სხივებით გარშემორტყმული
 სდგას სამშობლოს წინ იგი უკვდავი,
 ესაძირკვლება მას ქართველთ გული,
 ცას უბჯენია ბუმბერაზს თავი!
 ორფეოსისა ღვთიური ქნარი
 ხელში უპირავს მგოსანს მშვენიერს,
 მისი სიმღერა ტკბილი, ნარნარი
 თავსა ევლება მრავალ ტანჯულ ერს,
 მისი სიმღერა... სურნელოვანი
 ია-ვარდისა თაიგულივით!
 მისი სიმღერა... ჰაეროვანი
 უკვდავ-უსაზღვრო სიყვარულივით!..
 აი გაისმა ჰანგი სევდისა...
 და ერი მწარე მოსთქვამს და სტირის,
 მწყველელ-მკრულავი თავის ბედისა
 მგოსანთან ერთად ცხარე ცრემლსა ღვრის!..
 მაგრამა აი ქნარმა გრძნეულმა
 შეათამაშა ზვირთნი სიცილის
 და გაიღიმა მწუხარე გულმა,
 ერი იცინის... ტკბილად იცინის!..
 ხან ბულბულივით ეშხით ჰგზნებული
 მგოსანი შესტრფის ქალწულ სიყვარულს,
 მისი მსმენელი—მეყვარებული
 გულისა სატრფოს უძღვნის თავის სულს!..

და ხანაც ვრი ძილს მიცემული
ყურს მოჰკრავს ხოლმე საგმირო ქაზილს,
ფიცხლავ იღვიძებს აღტაცებული
და ლესავს სამტროდ მრისხანე მახვილს!..
დიდო მოზუცო! ივერთა სულის —
ძვირფას საუნჯის შენა ხარ მცველი,
მის კაეშანის, მის სიხარულის
გამომცნობელი, გამომხატველი!
მიტომც ჩვენ გულში დიად-ნათელი
დგას შენი ძეგლი კლდეზე მაგარი,
მას ვერ მოსპობენ ვერც მტრისა ხელი,
ვერც თოვლი, წვიმა, ცეცხლი და ქარი! .
გიკურთხოს ცამა ქალარა თავი,
მგოსანო, ტკბილო და საყვარელო,
ვით საქართველომ შენ გყო უკვდავი,
ისე უკვდავ ჰყავ შენ საქართველო.

კ. მაყაშვილი

მენა დამტკბარი, გრძნობა გამთბარი
განუშორებოდი ქვეყნიერებას,
და შეესტკეოდი ალტაცებული
თქვენს სახეს ღვთიურს, მშვენიერებას.

შვესჩერებოდი ბაგეს მლიმარეს
მუსიკურ სიტყვებთ წარმომშობელსა,
აზრებს საამოს, გულის წარმტაცსა
თქვენივე ნიჭთა შემამკობელსა.

ბევრგვარი იყო თქვენი თქმულობა,
ხან შურის ძებნა, და ხან წრფელობა,
ხან მოგონება სიჭაბუკისა,
ხან სიყვარული, მისგან ხელობა.

კვლავაც მგოსანო ეგე ჰადარა,
ნუ შეგაფერხებს, ძალა შენია,
გეტრფის ყმაწვილი, გეტრფის მოხუცი,
ქება-ლიღება შენ დაგშთენია.

პასიკო ფორ,

იდება შენს ღვაწლს, ერის ლამპარო,
წყაროვ უშრეტო, უკდავებავ და სანეტარო, —
სიყრმით შოღვაწეე და სამშობლოს ამყვავებულო
გულის სიყრმიდგან, ჩანგის-ტკბილათ ამუღერებულო,

ვეტრფი შენს დროშას, დიდებულს წარწერილს,
ტანჯებში ნაწრთობს, მტრის ლახვრით, ფრთა გაწეწილსა :
„მიყვარს სამშობლო, ერი დაობლებული,
მსურს აღვადგინო დაცემული, ვისთვის ძგერს გული“.

აჰა, აყვავდა შრომა შენი ნაყოფიერი,
დიად დროშის ქვეშ აღტაცებით შემოკრბა ერი ;
ირგვლივ გაისმის ხმა საამო, დამატკობელი,
ერთ ხმათ ლალადებს ერი შენი, მიყვარს მშობელი ;

მძლავრი გუგუნი არა სცხრება, სტექს და გრიალებს,
ზღვა ზვირთებს ისერის აშფოთებით ჰყეფავს, ღრიალებს,
სურს განანათლოს ბედი თვისი, მრავლათ ტანჯული
და დაამსხვრიოს რითაც არის დღეს მიჯაჭული !

გიორგი ქიზიყელი

